

Nagy jövedelmek a könyvszakmában, 1942. Az alábbiakban egy listát közlök a könyv-, sajtó- és nyomdaipari szakmában legnagyobb jövedelemmel rendelkező személyekről, egy 1943-ban megjelent kis könyvecske adatai alapján: *Beszélő számok XII. A legnagyobb jövedelmek.* Szerkesztette Zentay Dezső.

Az eredeti névsor, amely mintegy ötezer nevet tartalmaz, a budapesti adószámviteli osztályokon 1942. év novemberében közszemlére állított listákról készült, a bevallás alapján. Az első számozlop az éves jövedelem teljes összegét tünteti fel, a második pedig a tiszta jövedelem, vagyis ami a ténylegesen befizetett közszolgáltatások, adóssági kamatok és egyéb magánjogi terhek levonása után marad. Ezek az adóhivatal ellenőrzése előtti adatok: később módosulhattak, s természetesen a jövedelemadó összege sincs még levonva.

A foglalkozások megnevezése szintén az adóbevallásból származik (zárójelben néhány saját kiegészítéssel), tehát néhány ismeretlen név (ahol pl. csak az szerepelt, hogy igazgató, tisztviselő stb.) esetleg kimaradhatott. Viszonylag sokan szerepeltek egyébként a papíriparból, de ezeket nem vettem be a névsorba.

Néhány megjegyzés az érdekesebb személyiségekhez:

Adorján Sándor az egyedüli a listán, aki konkrétan antikváriusként szerepel. Boltja az Erzsébet körút 16. szám alatt volt, amelyet 1904-ben alapított a testvérével, de hamarosan egyedüli tulajdonosa lett. A háború előtt könyveket is kiadott: Guthy Soma karcolatait hét kötetben. Adorján neve igen elismert és megbecsült volt szakmai körökben, s e lista alapján látható, hogy pénzügyileg is jól állt.

Kókai Rezső is kereskedőként szerepel az adóbevallásban, de rendszeresen adott ki könyveket is. Üzlete az egyik legrégebbi pesti könyvkereskedés: 1873-ban alapította Kókai Lajos, a Kammayer Károly utca 3-ban. Később az Állami Térképészet és a Statisztikai Hivatal kiadványainak bizományosa lett. 1945-ben háborús propagandát szolgáló könyvek megjelentetése miatt bevonták az iparendélyét.

Szerepel a listán Müller Dávid, illetve vállalata, az 1924-ben alakult Nova Irodalmi Intézet, többek között Rejtő Jenő kiadója. Ez nem is nagy meglepetés, hiszen az 1941–42–43-as időszak volt a cég fénykora, ekkoriban minden héten kiadtak egy-egy könyvet.

Láthatjuk itt Vári Dezső nevét is. Ő tipográfusként kezdte nagybátyja, Bródy Zsigmond nyomdájában, majd a világháború után a Pallas Rt. vezérigazgatója lett. Később inkább az általa 1925-ben alapított Palladis könyvkiadónak szentelte energiáit – a jelek szerint eredményesen.

Természetesen a nagy kiadók vezetői is megtalálhatók a listán. Láthatjuk, hogy az Athenaeum helyettes vezetője nem is keresett olyan sokat, a vezérigazgató, Jellen Gusztáv viszont ennek majdnem a dupláját. Bókay János – bár az eredeti listán szerényen csak mint író szerepel – a Révai Intézet igazgatójaként kapott fizetést. A Singer és Wolfner kiadótól (bár a cég neve nem szerepelt az eredeti listán) is ketten láthatók itt: Farkas István vezérigazgató (az alapító Wolfner József fia, a neves festő), valamint Hampó József igazgató. Szintén nem közölte a cég nevét Péter Jenő, a Franklin Társulat vezetője, és Ravasz László püspök sem, ugyanezen vállalat igazgatósági tagja.

Már egy sávval feljebb található Báthory-Hüttner János és Zsilinszky Gábor, a Stádium Rt. két vezérigazgatója (igaz, mindketten több más vállalat vezetésében is részt vettek, pl. Zsilinszky 1940-től a Péti Nitrogénművek alelnöke is volt), valamint – meglepetésre – Erdős Ármin, aki a világháború után megalapította Somló Dezsővel a Dante Könyvkiadót, s mint látható, jelentős és igen jövedelmező vállalkozással fejlesztette. Egy időben Benedek Marcell is itt dolgozott. Erdőst 1944-ben a Gestapo letartóztatta, és a feleségével együtt öngyilkos lett...

Áttérve a nyomdászatra, megállapíthatjuk, hogy Hammer Vilmos, a Betűöntöde Rt. igazgatója alig lépte túl a harmincezer pengős határt, de az Általános Nyomda sem fizetett túl sokat az igazgatójának. Keller Ernő nyomdatulajdonos viszont szépen keresett – főleg ha tudjuk, hogy pár évvel

azelőtt még csak két nyomdagéppel rendelkezett, amelyeken egyetlen szedő és egy tanonc dolgozott, mivel a nyomdahelyisége egészségtelen volt, tehát szervezett munkás nem dolgozott nála...

A listán szereplő Magyar Pál volt képviselő valószínűleg azonos a Globus-nyomda, a Hornyánszky-nyomda, és még vagy fél tucat más vállalat hasonló nevű igazgatósági tagjával. Bródy László, a Hungária Nyomda vezérigazgatója sem kapott túl sok fizetést, pedig cége a legnagyobb nyomdavállalatok közé tartozott, ő maga pedig az egyik legelismertebb nyomdászati vezető volt. Klósz Pál, egy litográfiai és cinkográfiai intézet tulajdonosa viszont már 150 000 pengő feletti jövedelemmel rendelkezett, igaz ő kormányfőtanácsos volt, azonkívül a Grafikai Főnökegyesületben a litográfiai osztály elnöke, valamint a Budapesti Sokszorosítók Ipartestületének elöljárósági tagja stb.

Néhány író neve is megtalálható a listámon. Nem csupán azért, mert a szerzői honorárium is a könyvtörténet része, hanem azért is mert a legtöbb író nem tudott volna csak az írásból megélni, kénytelen volt újságoknak is dolgozni. Már említettem Bókay Jánost, de látható itt Herczeg Ferenc neve is, aki mint ismeretes évtizedek óta sikeres író volt, de minden bizonnyal jelentékenyen járult hozzá jövedelméhez az *Új Idők* szerkesztői státusa.

Asztalos Miklós itt íróként szerepel: valóban megjelent verseskötete is, regényei is, egy színművét pedig előadták Kolozsvárott, számunkra azonban érdekesebb, hogy történész volt (több könyve éppen az említett Dante Könyvkiadónál jelent meg), és a Széchenyi Könyvtár könyvtárosa. 1934-től szerkesztette a *Könyvtári Szemle* című szaklapot.

Megtévesztő lehet az eredeti listán az újságíró mint megnevezés is. Hegedüs Gyula nem egyszerűen lapszerkesztő volt, hanem a *Magyar Nemzet* alapítója, majd felelős szerkesztője – éppen abban az időben, amikor a lap példányszáma elérte az ötvenezret. Ugyanígy Rácz Vilmos, a Pár-bajkódex szerzője egy időben budapesti képviselő volt, de több lap tulajdonosa is, köztük a hatalmas példányszámú *Színházi Magaziné*, és ezenkívül egy színházi jegyirodát is vezetett. Marsovszky Ivor, a sajtócenzúra elnöke pedig a Központi Sajtóvállalat egyik vezetőjeként az *Új Nemzedék* című jobboldali napilap „gazdája” is volt.

Természetesen Légrády Ottó főszerkesztő egyben a Légrády Testvérek Nyomdai Műintézet és a nagymúltú *Pesti Hírlap* tulajdonosa is volt – s mint a listából kitűnik a legjobban kereső ember ebben a szakmában 1942-ben.

Még két adat az összehasonlítás kedvéért: akkoriban a gyári munkások évi fizetése átlagosan kb. 1400 pengő volt, a legnagyobb jövedelemmel rendelkező személy pedig az eredeti névsor szerint Hatschek János, az Eternit Művek tulajdonosa 1 594 779 (442 033) pengővel.

30 000 – 50 000 P. közötti jövedelmek

Adorján Sándor, antikvárius	39 678	28 011
Asztalos Miklós dr, író	43 900	43 900
Bakács Pál, litográfiai intézet tulajdonosa	34 004	28 976
Bárczy Gusztáv, zeneműkiadó	38 666	28 012
Csató Sándor, könyvkiadó	33 132	30 712
Demkő Vidor, a Stádium Rt. tisztviselője	34 414	21 167
Gerő Jenő, nyomdatulajdonos	35 874	35 642
Haán Miklós, nyomdatulajdonos	30 500	24 010
Hammer Vilmos, a Betűöntőde Rt. igazgatója	31 100	31 100
Hammersberg G. Miklós dr., hírlapíró	30 662	17 055
Havas Ödön, nyomdatulajdonos	38 590	26 329
Hegedüs Gyula, lapszerkesztő	42 220	26 320
Hegedüs Sándor ifj., író	31 875	16 141

Hrubony József, lapterjesztő	39 344	36 969
Kelecsényi Ferenc dr., újságíró	42 282	41 831
Keller Ernő, nyomdatulajdonos	43 700	39 032
Kókai Rezső, könyvkereskedő	48 084	28 754
Krausz Jakab, nyomdatulajdonos	40 373	27 347
Krausz Lajos, nyomdatulajdonos	32 533	19 860
Kugler Istvánné özv., folyóirat-kölcsönző	36 450	35 424
Langer Norbert dr., könyvkereskedő	37 480	31 959
Magyar Pál, volt országgyűlési képviselő	81 220	52 958
Marsovszky Ivor, a sajtócenzúra elnöke	39 082	22 831
Müller Dávid, Nova könyvkiadó (tulajdonosa)	41 734	30 464
Péter Jenő, rt-igazgató (Franklin Társulat)	39 983	22 767
Piatnik Lajos, kártyagyári igazgató	40 344	30 496
Politzer Adolfné özv., könyvkereskedő	31 232	16 058
Rácz Vilmos dr., lapszerkesztő	30 000	30 000
Rényi Károlyné özv., könyvkereskedő	41 000	41 000
Seifert Alfréd, a Pesti Hírlap igazgatója	30 743	25 256
Simonfay Sándor, az Athenaeum h. vezérigazgatója	44 027	31 215
Somogyváry Gyula, író, a Rádió igazgatója	37 694	32 839
Strasser Ferenc, könyvkötőüzem	40 080	31 981
Strasser Lipót, könyvkiadó	39 584	31 513
Vári Dezső, a Pallas kiadóvállalat tulajdonosa	38 325	29 572
Zolnay László, az Általános Nyomda igazgatója	37 781	31 358

50 000 – 100 000 P. közötti jövedelmek

Bauer László, hírlap- és könyvterjesztő	52 540	52 540
Bókay János, író (a Révai Intézet igazgatója)	72 244	49 259
Bródy László, a Hungária Nyomda vezérigazgatója	66 140	36 410
Bruchsteiner György, litográfiai intézet tulajdonosa	97 160	37 363
Csoór Lajos, lapkiadó, országgyűlési képviselő	73 912	61 642
Farkas István, vezérigazgató (Singer és Wolfner)	95 124	72 064
Hampó József, rt-igazgató (Singer és Wolfner)	59 229	56 629
Harsányi Zsolt, író	45 596	40 064
Herczeg Ferenc, író	53 530	35 850
Jellen Gusztáv, az Athenaeum vezérigazgatója	83 127	53 458
Kopornoky István, könyvkötő	53 700	45 983
Márai Sándor, író	59 547	50 447
Ravasz László dr, református püspök	73 319	58 532
Schmidl Jakabné özv., nyomdatulajdonos	63 742	45 822
Tóth Aladár dr., hírlapíró	54 094	50 484

100 000 – 250 000 P. közötti jövedelmek

Báthory-Hüttner János, a Stádium Rt. vezérigazgatója	111 706	76 973
Erdős Armin, könyvkiadó	118 275	80 573
Klősz Pál, nyomdatulajdonos	163 301	126 149
Zsilinszky Gábor, vezérigazgató (Stádium Rt.)	104 381	102 600

250 000 P. felett

Légrády Ottó dr., a Pesti Hírlap főszerkesztője	257 138	135 152

BÁLINT GÁBOR